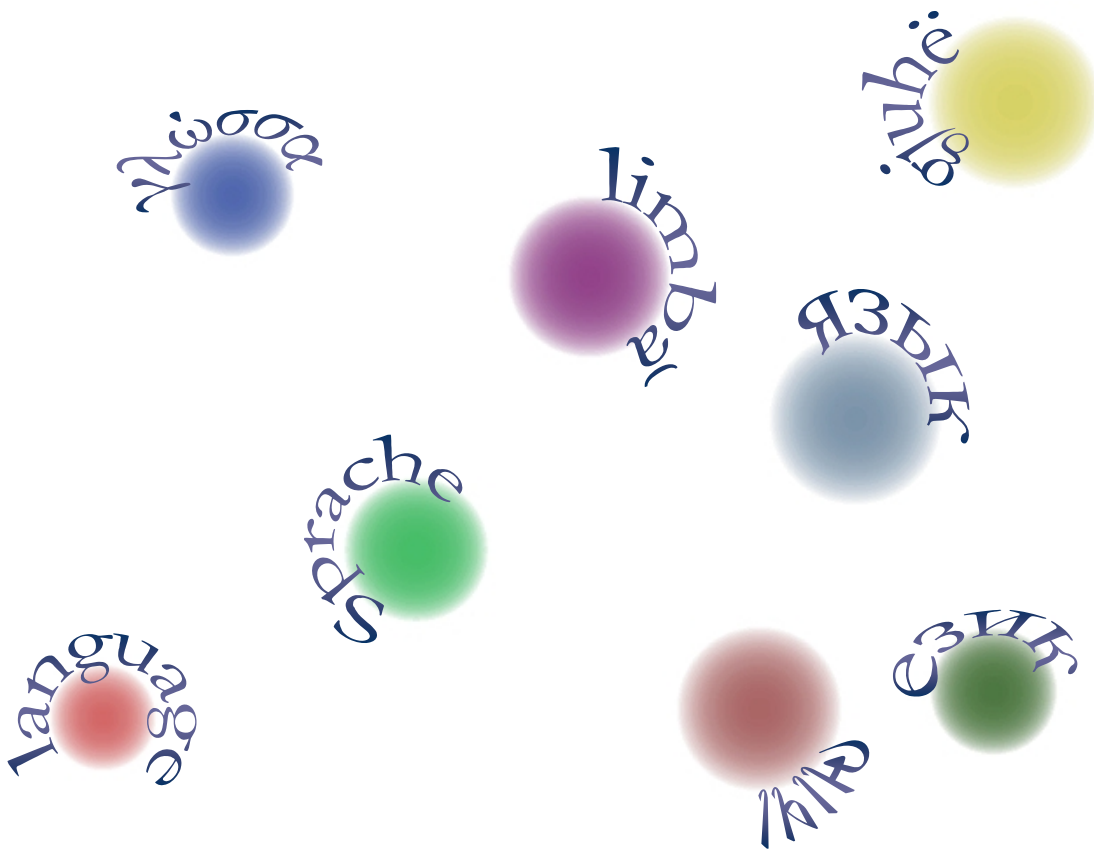

Έργο: «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο- για τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο)»

Επιμορφωτικό σεμινάριο

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης / ξένης: Θεωρητικές αρχές και διδακτικές εφαρμογές

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

6, 8, 10, 13 & 15 Οκτωβρίου 2008

1^ο Γυμνάσιο Περαίας

Ηλεκτρονικά εργαλεία και διδασκαλία της γλώσσας

Αμβράζης Νίκος

Υπ. διδάκτωρ Γλωσσολογίας
Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α.Π.Θ.
amvrazis_n@yahoo.gr

Σκοπός της ενότητας αυτής είναι να παρουσιαστούν εύχρηστα ηλεκτρονικά εργαλεία που βρίσκονται διαθέσιμα στο διαδίκτυο και που μπορούν να εμπλουτίσουν τη γλωσσική διδασκαλία σε αλλόγλωσσους. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε τόσο σε λογισμικό που απευθύνεται στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, όσο και σε ηλεκτρονικές πηγές (π.χ. “κόμβος”, “εκπαίδευση μουσουλμανοπαίδων 2002-2004”) που είναι σχεδιασμένες για να ενισχύουν το διδακτικό έργο με έναν εναλλακτικό τρόπο. Παράλληλα θα επισημανθούν τόσο τα θετικά, όσο και τα αρνητικά σημεία της χρήσης των διαφόρων τύπων λογισμικού με έμφαση στα κριτήρια επιλογής και αξιοποίησής τους. Είναι άλλωστε γεγονός πως σήμερα η χρήση των μέσων της τεχνολογίας (λογισμικό, ηλεκτρονικές πηγές) αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό, όταν ο δάσκαλος αγνοεί τις προδιαγραφές αλλά και τα όρια χρήσης ανάλογου υλικού. Οι συμμετέχοντες θα έχουν τη δυνατότητα (εφόσον η υποδομή του χώρου το υποστηρίζει) να πλοηγηθούν στα ηλεκτρονικά εργαλεία με την καθοδήγηση του επιμορφωτή και να έρθουν έτσι σε μια πρώτη επαφή με ένα υλικό που σε κάθε περίπτωση μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμο και δημιουργικό, αν όχι απαραίτητο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δενδρινού Β. (επιμ.) 2004. *Πολιτικές γλωσσικού πλουραλισμού και ξενόγλωσση εκπαίδευση στην Ευρώπη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κουτσογιάννης Δ. 2000. *Επιλέγοντας λογισμικό για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας*. Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης / δεύτερης γλώσσας. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Κουτσογιάννης Δ. 1994. *Εκσυγχρονισμός της γλωσσικής διδασκαλίας και ηλεκτρονικοί υπολογιστές*. Λόγος και Πράξη, 52, 26-41.
- Κουτσογιάννης Δ. 1998β. *Περιθώρια δημιουργικής αξιοποίησης των ηλεκτρονικών υπολογιστών στη διδασκαλία του γραπτού λόγου: έρευνα σε μαθητές Α' Γυμνασίου*. Διδακτορική Διατριβή. Τομέας Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.
- Παναγιωτίδης Π. 2004. *Τεχνολογίες της πληροφόρησης και της επικοινωνίας: προοπτικές στη γλωσσική εκπαίδευση*. Στο Δενδρινού Β. (επιμ.). 2004. *Πολιτικές γλωσσικού πλουραλισμού και ξενόγλωσση εκπαίδευση στην Ευρώπη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ξενόγλωσση

- Cummins J. 2000. *A pedagogical framework for second language learning in the context of computer-supported sister class networks*. Tetradiá Rhodou. Retrieved June 25, 2008 from <http://www.rhodes.aegean.gr/tetradiarhodou/>
- Phinney M. 1988. *Computers, composition and second language teaching*. In M.C. Pennington (eds.), *Teaching languages with computers: the state of the art*. La Jola: Althesan.

- Shetzer H. and M. Warschauer. 2000. «An electronic literacy approach to network-based language teaching». Στο Warschauer M. and R. Kern. (eds.). 2000. *Network-based language teaching: concepts and practice* Cambridge: Cambridge University Press.
- Singhal M. 1997. *The internet and foreign language education: benefits and challenges*. The Internet TESL Journal 3(6). Retrieved June 25, 2008 from <http://www.aitech.ac.jp/~iteslj/Articles/Singhal-Internet.html>.
- Somekh B. and N. Davis. 1997. *Using information technology effectively in teaching and learning: Studies in Pre-Service and In-Service Teacher Education*. London: Routledge.
- Ypsilandis G.S. 2000. *Computer and teacher role(s) in the language classroom*. English Language Teaching Review 2, 26-31.
- Zaphiris P. and G. Zacharia (eds.). 2000. *User-centered computer aided language learning*. Hershey, P.A., USA: Idea Publishing.

Ηλεκτρονικές πηγές

- www.komvos.edu.gr (Κόμβος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας)
- www.ecd.uoa.gr/museduc (Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαιδών)
- www.media.uoa.gr/language (Γλωσσικό υλικό από το Πανεπιστήμιο Αθηνών)
- www.ilsp.gr (Ινστιτούτο Επεξεργασίας Λόγου)
- www.spasoft.co.uk/demostorymaker.html (Storymaker)
- www.digitalfilms.com (Δωρεάν δημιουργία ψηφιακών ταινιών για ενδεχόμενη διδακτική αξιοποίηση)

Η εφαρμογή του Portfolio στη διδακτική πρακτική

Αμβράζης Νίκος

Υπ. διδάκτωρ Γλωσσολογίας
Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α.Π.Θ.
amvrazis_n@yahoo.gr

Σκοπός αυτής της ενότητας είναι να παρουσιαστεί η εφαρμογή του Portfolio (Φάκελος Εργασιών Μαθητή), όπως αυτή υλοποιήθηκε σε ένα τμήμα αλλόγλωσσων σπουδαστών του Σχολείου Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Α.Π.Θ. στο ακαδημαϊκό έτος 2007-08. Η συγκεκριμένη παρουσίαση εστιάζει κύρια στη μέθοδο και τα εργαλεία που ορίζουν το πλαίσιο ανάπτυξης του portfolio. Ειδικότερα, αναφερόμαστε στα συστατικά στοιχεία του portfolio, στα στάδια ανάπτυξης και στα κριτήρια αξιολόγησής του. Με δεδομένη την έως τώρα πιλοτική εφαρμογή του portfolio για την ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης δεξιότητας (παράγωγή γραπτού λόγου), θα έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε τόσο τα θετικά όσο και τα αδύνατα σημεία της υιοθέτησης του portfolio στη διδακτική πράξη. Παράλληλα, θα βρισκείται στη διάθεση των συμμετεχόντων αυθεντικό δείγμα από τους σπουδαστές που συμμετείχαν στην πιλοτική εφαρμογή.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Borloz-Μάρκου Μ. Α. 2003. *Ανάπτυξη δεξιοτήτων: Προφορική επικοινωνία, κατανόηση κειμένων, γραπτή έκφραση*. Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής.
- Γεωργούσης Π. 1998. *Η αξιολόγηση των μαθητών με βάση το Φάκελο Υλικού (Portfolio assesment)*. Μια νέα τάση στην εκπαιδευτική αξιολόγηση. Αθήνα: Δελφοί.
- Μητσικοπούλου Β. 2007. Κείμενο και κειμενικό είδος. Κόμβος του Κ.Ε.Γ. www.komvos.edu.gr
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. 2003. Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ./ΦΕΚ 303/13-3-2003).
- Φωτιάδου Τ. 2001. *Το Portfolio ως μέσο ανάπτυξης δεξιοτήτων των μαθητών: μία πρόταση*. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων. τ.5:128-139.

Ξενογλώσση

- Birenbaum M. & Dochy, J.R.C. 2000. *Alternatives in Assessment of Achievements. Learning Processes and Knowledge*. Boston: Kluwer.
- Macbeath J., M. Schratz, D. Meuret and L. Jakobsen. 2000. *Self-evaluation in European Schools*. London: Routledge Falmer.

**Φωνητικά, φωνολογικά και μορφολογικά θέματα
στη διδασκαλία της νεοελληνικής ως δεύτερης γλώσσας**

Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδα

**Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Τμήμα Φιλολογίας, Α.Π.Θ.**

ansym@lit.auth.gr

Στην εισήγησή μας αναλύουμε μερικά από τα γλωσσικά λάθη που εμφανίζονται στον προφορικό και γραπτό λόγο των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών. Πηγή για την ανίχνευση των λαθών αποτέλεσε ένα αρχείο κειμένων προφορικού και γραπτού λόγου μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (μέρος του αρχείου δημιουργήθηκε κατά την προηγούμενη φάση του έργου). Σκοπός της εισήγησης είναι να επισημάνουμε τα λάθη των συγκεκριμένων μαθητών και να προτείνουμε διδακτικές εφαρμογές που μπορούν να συμβάλουν τόσο στη διόρθωση των λαθών όσο και στη μακροπρόθεσμη αποτελεσματική γλωσσική κατάρτιση.

Η εισήγηση αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος αναλύονται τα λάθη του προφορικού λόγου. Πιο συγκεκριμένα γίνεται διάκριση ανάμεσα σε φωνητικά λάθη που δεν επηρεάζουν την κατανόηση (π.χ. η προφορά ['θeɪo] της λέξης θέλω από ρωσόφωνους μαθητές) και σε φωνολογικά λάθη που δυσχεραίνουν την κατανόηση (η προφορά ['ceɾi] της λέξης χέρι από αλβανόφωνους μαθητές). Παρατίθενται τα συχνά φωνολογικά λάθη και προτείνονται φωνητικές διορθωτικές ασκήσεις. Φωνολογική αξία έχει και ο τόνος, εφόσον στην ελληνική γλώσσα διαθέτει διακριτική λειτουργία. Δίνονται παραδείγματα ελάχιστων ζευγαριών (π.χ. μίσος και μισός) και προτείνονται τρόποι εξοικείωσης των μαθητών με την τονούμενη συλλαβή. Επίσης επισημαίνονται περιπτώσεις αναντιστοιχίας γραφής και προφοράς που δυσκολεύουν τους μαθητές (π.χ. η λέξη *κίσιστρα σε γραπτό μαθητή) και προτείνονται διδακτικές προσεγγίσεις για άμεση βελτίωση. Στο φωνολογικό σύστημα της ελληνικής ανήκουν και τα επιτονικά σχήματα της ελληνικής (π.χ. Σήμερα βρέχει. (δήλωση) vs Σήμερα βρέχει; (ερώτηση)). Προτείνεται να διδαχτούν τα επιτονικά σχήματα δήλωσης και ερώτησης στους αρχάριους μαθητές, έτσι ώστε να αποφευχθούν πιθανές συγχύσεις σε δυσκολότερες περιπτώσεις (π.χ. διαφορετική επιτόνιση της ίδιας μορφοσυντακτικά πρότασης δηλώνει στη μία περίπτωση ερώτηση ολικής και στην άλλη μερικής άγνοιας: Θα πάμε για καφέ Τρίτη ή Τετάρτη;).

Στο δεύτερο μέρος της εισήγησης υποστηρίζεται ότι η ορθή μορφολογική ανάλυση, δηλαδή η αναγνώριση από μέρους των μαθητών της εσωτερικής δομής των λέξεων, μπορεί να βελτιώσει τις επιδόσεις τους στην ορθογραφία. Τα συχνά λάθη που εντοπίζονται στο γραπτό λόγο διακρίνονται σε γραμματικά και μορφολογικά. Η ανάλυσή τους προχωράει από το απλούστερο επίπεδο γνώσης στο συνθετότερο. Τα λάθη που εμφανίζονται στην κλίση μπορούν

να εξαλειφθούν με μεθόδους σύμφωνες με τη θεωρία των αγκίστρων (π.χ. μετακινούμενες χάρτινες φηγούρες που θα χρησιμεύουν στη δείξη του ενικού (ένα ανθρωπάκι) και του πληθυντικού των ουσιαστικών (πολλά ανθρωπάκια) για τους αρχάριους και εικονογράφηση των προτάσεων Το γάλα πίνεται κρύο vs Εσείς πίνετε το γάλα κρύο για τους μέσους). Επίσης προτείνεται η εξάσκηση των μαθητών στην παραγωγή ειδών κειμένου που χαρακτηρίζονται από συχνή εμφάνιση συγκεκριμένων γραμματικών δομών (π.χ. Τι κάνω όταν ξυπνάω για την εξοικείωση με το –ω των ρημάτων).

Όσον αφορά τα μορφολογικά λάθη (π.χ. *ξόπετσα, *μηλειά) θεωρούμε ότι πρέπει να δοθεί καταρχήν προσοχή στην ορθή και συνεπή ανάλυση, γιατί αυτή οδηγεί στη σωστή ορθογραφική επιλογή. Αυτό σημαίνει ότι τα συμμετέχοντα μορφήματα πρέπει να είναι αιτιολογημένα σε συγχρονικό επίπεδο, π.χ. εξαντινώνω (συμμετέχουν η πρόθεση εκ και το ουσιαστικό ακτίνα) αλλά εξετάζω (μόνο σε ετυμολογικό επίπεδο μπορεί να διακριθεί η παρουσία της πρόθεσης εκ και του ρήματος ετάζω). Τέλος προτείνονται πολλά είδη ασκήσεων (συμπλήρωση κενών, άσκηση πολλαπλών επιλογών κλπ.) που στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη κατάρκτηση των ορθογραφικών κανόνων της ελληνικής.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Celce–Murcia M., D.M. Brinton and J.M. Goodwin. 1996. *Teaching Pronunciation. A Reference for Teachers of English to Speakers of Other Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rey von Allmen M. 1982. “Etude du processus d’apprentissage de l’orthographe française par les adolescents migrants”. *Tranel* 4, 197-214.
- Rogerson P. and J.B. Gilbert. 1990. *Speaking Clearly*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. 1992-2006. ΜΕΓ, Τομέας Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α. 2000. «Μορφολογική ανάλυση και η διδασκαλία της νεοελληνικής ορθογραφίας». Στο Αντωνοπούλου Ν., Α. Τσαγγαλίδης και Μ. Μουμτζή (επιμ.). *Η διδασκαλία της νέας ελληνικής ως ξένης/δευτέρης γλώσσας: αρχές, προβλήματα, προοπτικές*. Πρακτικά διημερίδας, 2-3 Απριλίου 1999. Θεσσαλονίκη. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 43-50.
- Γαβριηλίδου Ζ. 2003. *Φωνητική συνειδητοποίηση και διόρθωση παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Δάρδανος.
- Ρεβυθιάδου Α. 2004. «Εκμάθηση υπερτεμαχιακής φωνολογίας από αλλόγλωσσους ομιλητές της ελληνικής-Τονισμός, επιτονισμός και φραστική φωνολογία»
<http://www.media.uoa.gr/language/studies/studies.php?s=13>
- Ρεβυθιάδου Α. και Μ. Τζακώστα. 2007. *Η φωνολογία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.

Η αξιοποίηση των γνωστικών αντικειμένων στη γλωσσική διδασκαλία: οργάνωση και σχεδιασμός του μαθήματος

Ελευθερία Ζάγκα

Σχολική σύμβουλος φιλολόγων
Δρ Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας

zagaeleuth@yahoo.gr

Η συνύπαρξη γηγενών και αλλόγλωσσων μαθητών στις σχολικές τάξεις της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί πλέον για τη χώρα μας μία δεδομένη κατάσταση. Όμως, η "διαχείριση" της πολυπολιτισμικής τάξης απαιτεί εκ μέρους των εκπαιδευτικών εξειδικευμένη θεωρητική γνώση, καθώς και εξοικείωση με μία σειρά από διδακτικές στρατηγικές, ώστε η εκπαιδευτική διαδικασία να καθίσταται αποτελεσματική τόσο για τους γηγενείς όσο και για τους αλλόγλωσσους μαθητές.

Στη διάρκεια του σεμιναρίου θα δοθεί η ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να γνωρίσουν:

- τις βασικές αρχές μάθησης και διδασκαλίας μίας δεύτερης γλώσσας (Γ2)
- τις ιδιαίτερες γνωστικές και γλωσσικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αλλόγλωσσοι μαθητές κατά την κατάκτηση της ακαδημαϊκής μορφής της γλώσσας, δηλαδή του επιστημικού λόγου που συναντάται στα σχολικά εγχειρίδια, καθώς και τους τρόπους εξομάλυνσης των δυσκολιών αυτών
- τις σημαντικότερες διδακτικές προσεγγίσεις με έμφαση στη διδασκαλία της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο (Content - Based Instruction) και στη διδασκαλία με στρατηγικές (Strategies – Based Instruction)
- τους τρόπους αξιοποίησης των γνωστικών αντικειμένων στη γλωσσική διδασκαλία, με την παρουσίαση ενδεικτικών σχεδίων μαθήματος από την Ιστορία και τις Φυσικές Επιστήμες

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αραποπούλου Μ. και Γ. Γιαννουλοπούλου. 2002. Εγκυκλοπαιδικός οδηγός. *Η χρήση της γλώσσας στα μη γλωσσικά μαθήματα: ο λόγος των επιστημών* www.komvos.edu.gr/glwssa/Odigos/thema
- Baker C. 2001. *Εισαγωγή στη Διγλωσσία και τη Δίγλωσση Εκπαίδευση*. Εισαγωγή, επιμέλεια, Μ. Δαμανάκης. Μτφρ. Α. Αλεξανδροπούλου. Αθήνα: Gutenberg.
- Baker C. and O. Garcia. 1986. *Policy and Practice in Bilingual Education*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Cantoni- Harvey G. 1987. *Content area language instruction. Approaches and strategies*. USA: Addison-Wesley Publishing.
- Carrasquillo A. and V. Rodriguez. 1996. *Language minority students in the mainstream classroom*. Clevedon: Multilingual Matters.

- Chamot A. and J.M. O' Malley. 1987. The Cognitive Academic Language Learning Approach: A bridge to the mainstream. *TESOL Quarterly*, 21(3): 227-249.
- Clegg J. 1996. *Mainstreaming ESL: Case Studies in integrating ESL students in Mainstreaming Curriculum*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Cohen A. 1998. *Strategies in learning and using a second language*. London: Longman.
- Cummins J. 1981². The role of primary language development in promoting educational success for language minority students. In California State Department of Education (ed.), *Schooling and Language Minority Students. A Theoretical Framework*. Los Angeles: California State Department of Education.
- Ζάγκα Ε. 2004. Η συμβολή των μαθημάτων ειδικότητας στη γλωσσική αγωγή: Η διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας με έμφαση στο περιεχόμενο των γνωστικών αντικειμένων του Αναλυτικού Προγράμματος. *Διδακτορική διατριβή*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών (ΔΠΜΣ), Επιστήμες της Γλώσσας και της Επικοινωνίας, Θεσσαλονίκη: Βάνιας (υπό έκδοση).
- Ζάγκα Ε. 2005. *Διδάσκοντας «γλώσσα και περιεχόμενο»: Η αξιοποίηση των γνωστικών αντικειμένων του αναλυτικού προγράμματος στη γλωσσική διδασκαλία*. Πρακτικά επιμορφωτικής διημερίδας με θέμα: «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας», Υπ. Παιδείας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία, 2006, 159-175.
- Ζάγκα Ε. 2005. *Το μάθημα της Ιστορίας ως επικοινωνιακό περιβάλλον για τον μαθητή και πλαίσιο διδασκαλίας μιας Δεύτερης Γλώσσας: Μια διδακτική εφαρμογή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου, με θέμα: « Διδακτική της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας – Νέες τάσεις, του ΣΝΕΓ, ΑΠΘ, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 162-171 (με διαδικασία κρίσης).
- Genesee F. 1987. *Learning through two languages: Studies of immersion and bilingual education*. New York: Newbury House.
- Met M. 1994. Teaching content through a second language. In F. Genesee, F. (Ed). *Educating Second Language children: The whole child, the whole curriculum, the whole community*. Cambridge: Cambridge University Press.

Μάθηση και διδασκαλία μίας δεύτερης γλώσσας: θεωρητικές αρχές και διδακτικές προσεγγίσεις

Ελευθερία Ζάγκα

Σχολική σύμβουλος φιλολόγων
Δρ Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας

zagaeleuth@yahoo.gr

Το γενικό πλαίσιο αρχών που αφορά τη μάθηση και τη διδασκαλία μίας δεύτερης γλώσσας (Γ2), εφόσον αυτή αποτελεί όχι μόνο το αντικείμενο, αλλά και το μέσο της διδασκαλίας σε μία σχολική τάξη με μικτό μαθητικό πληθυσμό, θα μπορούσε να συνοψιστεί στα εξής σημεία:

- η διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας θεωρείται περισσότερο αποτελεσματική, όταν διδάσκεται μέσα σε ένα αυθεντικό επικοινωνιακό περιβάλλον, όπου οι μαθητές εκτίθενται σε γλωσσικά ερεθίσματα που τους είναι κατανοητά και τα θεωρούν ενδιαφέροντα.
- η διδασκαλία της Γ2 χρειάζεται να στοχεύει στην ανάπτυξη τόσο των Βασικών Διαπροσωπικών Επικοινωνιακών Δεξιοτήτων (BICS) όσο και στην ανάπτυξη της Γνωστικής Ακαδημαϊκής Γλωσσικής Ικανότητας (CALP) των μαθητών. Στην εκπαιδευτική πραγματικότητα αυτό σημαίνει κατάρτιση από τους μαθητές της μορφής της γλώσσας που χρησιμοποιείται για καθημερινή επικοινωνία, αλλά επίσης και κατάρτιση του ακαδημαϊκού–επιστημικού λόγου, που χρησιμοποιείται στη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων και συναντάται στα σχολικά βιβλία. Έτσι αλλόγλωσσοι και γηγενείς μαθητές θα αναπτύξουν σύνθετες γλωσσικές και γνωστικές δεξιότητες στη γλώσσα-στόχο, ώστε να μπορούν να τη χρησιμοποιούν και ως «εργαλείο μάθησης».
- δεν είναι απαραίτητο αλλά ούτε και επιθυμητό να προηγείται η εκμάθηση της Γ2 και να έπεται η διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων.
- ο συνδυασμός γλωσσικής διδασκαλίας και γνωστικών αντικειμένων θεωρείται πιο αποτελεσματική προσέγγιση από την αυτόνομη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος.
- η διδασκαλία της Γ2 οφείλει να λαμβάνει υπόψη της τις ιδιαίτερες ανάγκες των αλλόγλωσσων μαθητών, που χρειάζονται εκτός από τη γνώση της γλώσσας και τεχνικές πρόσβασης στο περιεχόμενο των σχολικών μαθημάτων.
 - η μητρική γλώσσα (Γ1) των μαθητών όχι μόνο δεν παρακωλύει αλλά αντίθετα ενισχύει την ανάπτυξη της Γ2.

Η συμπύκνωση του παραπάνω θεωρητικού πλαισίου βρήκε εκτεταμένη εφαρμογή σε διδακτικές προσεγγίσεις, όπως είναι τα προγράμματα δίγλωσσης εκπαίδευσης (immersion programs), η διδασκαλία της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο (content-based instruction) και η διδασκαλία με στρατηγικές (strategies-based instruction). Οι προσεγγίσεις αυτές, μολονότι παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις, συγκλίνουν στην αξιοποίηση των γνωστικών αντικειμένων του σχολικού αναλυτικού προγράμματος (ΑΠΣ) κατά τη διδασκαλία της Γ2.

Στη διάρκεια του σεμιναρίου θα γίνει αρχικά μια σύντομη αναφορά στα πιο διαδεδομένα μοντέλα διδασκαλίας μιας Γ2, ενώ στη συνέχεια θα παρουσιαστεί το σχέδιο μαθήματος ενός κεφαλαίου Αρχαίας Ιστορίας από το καινούριο διδακτικό εγχειρίδιο της Α' Γυμνασίου, όπου συνδυάζεται η διδασκαλία «γλώσσας και περιεχομένου» με χρήση στρατηγικών.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Cantoni-Harvey G. 1987. *Content area language instruction. Approaches and strategies*. USA: Addison-Wesley Publishing.
- Carrasquillo A. and V. Rodriguez. 1996. *Language minority students in the mainstream classroom*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Chamot A. and J.M. O' Malley. 1987. The Cognitive Academic Language Learning Approach: A bridge to the mainstream. *TESOL Quarterly*, 21(3): 227-249.
- Clegg J. 1996. *Mainstreaming ESL: Case Studies in integrating ESL students in Mainstreaming Curriculum*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Coady J. and Th. Huckin. 1996. *Second language vocabulary acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cummins J. 1986. "Empowering minority students: A framework for Intervention". In Baker C. and O. Garcia (eds). *Policy and Practice in Bilingual Education*. Multilingual Matters, Clevedon.
- Genesee F. 1987. *Learning through two languages: Studies of immersion and bilingual education*. New York: Newbury House.
- Cummins J. 1999. *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση: Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ferro M. 2000. *Πώς αφηγούνται την Ιστορία στα παιδιά σε ολόκληρο τον κόσμο*. Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Kinsella K. 1997. "Moving from comprehensible input to 'learning to learn' in content-based instruction". In Snow M. and D. Brinton. 1997³. *The content - based classroom: Perspectives on integrating language and content*. New York: Longman.
- McLaughlin B. 1987. *Theories of Second Language Learning*. New York: Routledge.
- Αραποπούλου Μ. και Γ. Γιαννουλοπούλου. 2002. *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός. Η χρήση της γλώσσας στα μη γλωσσικά μαθήματα: ο λόγος των επιστημών*. www.komvos.edu.gr/glwssa/Odigos/thema

Κατατακτήρια γλωσσική εξέταση: διαδικασίες και προϋποθέσεις

Μαρία Μουμτζή

Υπ. διδάκτωρ Γλωσσολογίας

mmoumtzi@enl.auth.gr

Είναι γνωστό ότι στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια ο μαθητικός πληθυσμός χαρακτηρίζεται από ετερότητα. Το μεταναστευτικό ρεύμα του '90 και η παλιννόστηση από την πρώην Σοβιετική Ένωση έφεραν στην Ελλάδα οικογένειες που τα παιδιά τους θα έπρεπε να ενταχθούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς να γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα.

Στο πλαίσιο των νέων δεδομένων που δημιουργήθηκαν στην εκπαίδευση διαπιστώθηκε η ανάγκη διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε αλλόγλωσσους μαθητές. Καθώς το επίπεδο ελληνομάθειας των μαθητών αυτών ποικίλει, συχνά είναι αναγκαία η διάγνωση του επιπέδου τους προκειμένου να διευκολυνθεί η διδακτική και μαθησιακή διαδικασία. Η διάγνωση αυτή μπορεί να γίνει μέσω μιας κατατακτήριας γλωσσικής εξέτασης.

Η παρούσα ανακοίνωση στοχεύει (α) να εξετάσει πολύ σύντομα το θεωρητικό πλαίσιο που διέπει μια κατατακτήρια γλωσσική εξέταση, (β) να παρουσιάσει και να αναλύσει τις διαδικασίες και τις απαραίτητες προϋποθέσεις για το σχεδιασμό μιας κατατακτήριας γλωσσικής εξέτασης –έτσι, σε συνεργασία με το κοινό, θα συζητηθούν θέματα όπως η χρήση ερωτηματολογίου για τον εντοπισμό των γλωσσικών αναγκών και η δημιουργία ερωτήσεων 'μπορώ-να-κάνω' ως ενός από τους τρόπους αυτό-αξιολόγησης– και (γ) να παρουσιάσει και να διαμορφώσει με τη βοήθεια του ακροατηρίου, μια κατατακτήρια γλωσσική εξέταση διαβαθμισμένη σε τρία επίπεδα ελληνομάθειας.

Παρουσίαση υλικού για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας

Δέσποινα Παπαδοπούλου

Επίκουρη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Τμήμα Φιλολογίας, Α.Π.Θ.

depara@lit.auth.gr

Στο σεμινάριο αυτό θα παρουσιαστούν και θα συζητηθούν τέσσερα διδακτικά εγχειρίδια για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας, Ελληνικά με την παρέα μου 1 & 2, Ελληνικά από κοντά, Κλειδιά της ελληνικής γραμματικής, τα οποία απευθύνονται σε εφήβους. Συγκεκριμένα, θα αναλυθούν το αναλυτικό πρόγραμμα και η δομή των βιβλίων. Το σεμινάριο θα εστιάσει στους τρόπους αξιοποίησης του συγκεκριμένου υλικού από τον εκπαιδευτικό, ενώ ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη χρήση ποικίλων δραστηριοτήτων και πρακτικών, οι οποίες στοχεύουν στο να ευαισθητοποιήσουν τους σπουδαστές στα μορφοσυντακτικά φαινόμενα της ελληνικής.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διδακτικά εγχειρίδια

- Αμπάτη Α., Μ. Γαλαζούλα, Α. Μαργανά, Π. Μιχαλακοπούλου, Δ. Παπαδοπούλου και Μ. Πουλοπούλου. 1999. *Ελληνικά με την παρέα μου 1*. Ο.Ε.Δ.Β.
- Αμπάτη Α., Μ. Αντωνίου, Μ. Γαλαζούλα, Ευ. Θωμαδάκη, Γ. Κατσιμαλή, Π. Μιχαλακοπούλου, και Μ. Πουλοπούλου. 2001. *Ελληνικά από κοντά*. Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.
- Αμπάτη Α., Μ. Γαλαζούλα, Γ. Κατσιμαλή, Π. Μιχαλακοπούλου, Μ. Πουλοπούλου και Ι. Φραγκιαδάκης. 2004. *Ελληνικά με την παρέα μου 2*. Ο.Ε.Δ.Β.
- Κατσιμαλή Γ., Δ. Παπαδοπούλου, Ευ. Θωμαδάκη, Ευ. Βασιλάκη και Μ. Αντωνίου. 2003. *Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής*. Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.
- Κατσιμαλή Γ., Δ. Παπαδοπούλου, Ευ. Θωμαδάκη, Ευ. Βασιλάκη και Μ. Αντωνίου. 2007. *Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής* (ελληνορωσική έκδοση). Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

Αγγλόφωνη βιβλιογραφία

- Doughty C. and E. Varela. 1998. «Communicative focus on form». Στο C. Doughty and J. Williams (εκδ.), *Focus on Form in Classroom Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press, 114-138.
- Ellis R.. 2003. *Task based language learning and teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Fotos S. and H. Nassaji. 2007. *Form-focused instruction and teacher education: studies in honor of Rod Ellis*. Oxford: Oxford University Press.
- Houses A. and M. Pierrard. 2005. *Investigations in instructed second language acquisition*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Long M. and P. Robinson. 1998. «Focus on form: Theory, research, and practice». Στο C. Doughty and J. Williams (εκδ.), *Focus on Form in Classroom Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press, 15-41.

Η ρηματική όψη στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας

Δέσποινα Παπαδοπούλου

Επίκουρη Καθηγήτρια Γλωσσολογίας
Τμήμα Φιλολογίας, Α.Π.Θ.

depara@lit.auth.gr

Στόχοι αυτού του σεμιναρίου είναι (α) να περιγραφεί το φαινόμενο της ρηματικής όψης στην ελληνική, (β) να παρουσιαστούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μη φυσικοί ομιλητές της ελληνικής στην κατανόηση και την παραγωγή της ρηματικής όψης και (γ) να συζητηθούν προτάσεις για την αποτελεσματικότερη διδασκαλία του φαινομένου αυτού.

Το ρηματικό σύστημα της ελληνικής είναι μορφολογικά χαρακτηρισμένο για τη γραμματική κατηγορία της όψης¹. Η διάκριση σε συνοπτική και μη συνοπτική όψη είναι εμφανής στο παρελθόν, στο μέλλον καθώς και στους τύπους της υποτακτικής και της προστακτικής (Mirambel 1959, [1978]1988, Holton et al. 1997, 1999). Σύμφωνα με τη Μόζερ (1994) το κύριο σημασιολογικό χαρακτηριστικό της συνοπτικής όψης είναι η οπτική του συμβάντος ως όλου (1), ενώ η μη συνοπτική όψη χρησιμοποιείται για να δηλώσει το συνεχές ή το σύνηθες (2α και 2β αντίστοιχα):

- (1) Έγραφε το βιβλίο μέσα σε ένα βράδυ.
- (2α) Έγραφε το βιβλίο όλο το βράδυ.
- (2β) Έγραφε το βιβλίο κάθε νύχτα.

Ο μη φυσικός ομιλητής της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, προκειμένου να χρησιμοποιήσει σωστά τη ρηματική όψη κατά την παραγωγή λόγου, καλείται να έχει κατανόηση τα χαρακτηριστικά της συνοπτικής και της μη συνοπτικής όψης, να ερμηνεύει ορθά την εκάστοτε συνομιλιακή περίσταση και ανάλογα να χαρακτηρίζει μορφολογικά το ρήμα. Θα γίνει αναφορά σε μελέτες, οι οποίες έχουν εξετάσει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι σπουδαστές της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας κατά την εκμάθηση της ρηματικής όψης, ακόμη και εάν αυτοί βρίσκονται σε προχωρημένα επίπεδα γλωσσικής επάρκειας, (βλ. Νατσόπουλος & Παναγοπούλου 1985, Παναγοπούλου & Τλούπα 1995, Σακελλαρίου 2000, Βαλετόπουλος 2001, Παπαδοπούλου 2005). Επίσης, θα επισημανθεί σε ποια χαρακτηριστικά και περιβάλλοντα οι δυσκολίες αυτές γίνονται εντονότερες.

Τέλος, το μεγαλύτερο μέρος του σεμιναρίου θα εστιάσει σε προτάσεις για τη διδασκαλία της ρηματικής όψης, με κύριο στόχο το πώς μπορεί να αναπτυχθεί η ενημερότητα / ευαισθητοποίηση των σπουδαστών στο φαινόμενο αυτό και τη λειτουργία του. Θα παρουσιαστούν και θα συζητηθούν δραστηριότητες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό, ώστε οι σπουδαστές να εξασκηθούν στη χρήση μορφοσυντακτικών, σημασιολογικών και πραγματολογικών πληροφοριών κατά την κατανόηση και την παραγωγή της ρηματικής όψης.

¹ Υιοθετείται ο όρος *όψη* για τη μετάφραση του αγγλικού όρου *aspect* αντί των όρων *άποψη* και *ποιόν ενέργειας* που έχουν χρησιμοποιηθεί στις μεταφράσεις των Mirambel [1978](1988) και Holton et al. (1999) αντίστοιχα (βλ. και Ράλλη 2005: 50 για τη σχετική ορολογία).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόφωνη

- Βαλετόπουλος Φ. 2001. «Το γραμματικό ποιόν ενέργειας στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας». Στο Μ. Βάμβουκας και Α. Χατζηδάκη (εκδ.), *Μάθηση και διδασκαλία της ελληνικής ως μητρικής και ως δεύτερης γλώσσας*. Αθήνα: Ατραπός, 59-69.
- Βογιατζίδου Σ., Ε. Δεμίρη-Προδρομίδου, Ν. Νικολαΐδου-Νέστορα και Ν. Τρύφωνα-Αντωνοπούλου. 2000. *Ξέρετε Ελληνικά; Ασκήσεις*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Γαλαζούλα Μ., Σ. Δημητράκου, Δ. Θεοφανοπούλου-Κοντού, Γ. Κάραλα, Γ. Κατσιμαλή, Α. Λιβιέρη-Βοσκού, Ν. Λυκιαρδόπουλος, Α. Μαγγανά, Α. Μόζερ, Β., Νικηφορίδου, Δ. Παπαδοπούλου, Α. Παυλοπούλου, Α., και Δ. Χειλά-Μαρχοπούλου. 1998. *Θέματα Νεοελληνικής Σύνταξης. Θεωρία - Ασκήσεις*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Holton D., P. Mackridge και I. Φιλίππκη-Warburton. 1999. *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας* (μτφ. Β. Σπυρόπουλος). Αθήνα: Πατάκης.
- Κατσιμαλή Γ., Δ. Παπαδοπούλου, Ε. Θωμαδάκη, Ε. Βασιλάκη και Μ. Αντωνίου. 2003. *Κλειδιά της Ελληνικής Γραμματικής*. Ρέθυμνο: Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.
- Mackridge P. 1990. *Η νεοελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης.
- Mirambel A. [1978] 1988. *Η νέα ελληνική γλώσσα. Περιγραφή και ανάλυση* (μτφ. Στ. Καρατζάς). Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη.
- Μόζερ Α. 1994. *Ποιόν και Απόψεις του Ρήματος*. Αθήνα: Παρουσία.
- Μόζερ Α. 1996. «Το ποιόν ενεργείας ή (άπ)οψη του ρήματος της Ελληνικής». *Η Νέα Ελληνική ως Ξένη Γλώσσα: Προβλήματα διδασκαλίας*. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, 77-96.
- Νατσόπουλος Δ., και Ε. Παναγοπούλου. 1984. «Η μάθηση της ρηματικής όψης της ΝΕ σε εξαρτημένες προτάσεις από ξενόγλωσσους: εξελικτική σύγκριση προς τους φυσικούς ομιλητές». *Μελέτες για την Ελληνική γλώσσα 5*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 185-200.
- Παναγοπούλου Ε., και Σ. Τλούπα. 1995. «Αγαπούσα – αγάπησα, θα/να αγαπώ – θα/να αγαπήσω, αγάπα αγάπησε... Η ρηματική όψη (Verbal Aspect)». *Γλωσσικές Εφαρμογές 1*, 9-11.
- Παναγοπούλου Ε., και Α. Χατζηπαναγιωτίδη. 1997. *Ελληνικά για προχωρημένους*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Παπαδοπούλου Δ. 2005. «Η παραγωγή της ρηματικής όψης από σπουδαστές της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας». *Journal of Applied Linguistics 21*, 39-54.
- Ράλλη Α. 2005. *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Σακελλαρίου Α. 2000. *Διδακτική της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Χειλά-Μαρχοπούλου Δ., και Α. Μόζερ. 2001. «Γελικότητα και αναφορικότητα στη ρηματική φράση της ΝΕ: Ποιόν ενεργείας και άρθρο». Στο Γ. Αγγουράκη, Α. Αρβανίτη, J. Davy, Δ. Γούτσος, Μ. Καρυολαίμου, Α. Παναγιώτου-Τριανταφυλλοπούλου, Α. Παπαπαύλου, Α. Παύλου και Α. Ρούσσου (εκδ), *Πρακτικά 4^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 138-145.

Αγγλόφωνη

- Agathopoulou E., and D. Papadopoulou. 2007. «Morphological dissociations in the L2 acquisition of an inflectionally rich language». Paper presented at the EUROSILA 17, Newcastle, 11-14 September 2007.
- Agathopoulou E., and D. Papadopoulou, (in press). «Regularity patterns of the Greek past perfective: A psycholinguistic study». To be published in the *Proceedings of the 8th International Conference on Greek Linguistics*. Ioannina, 30 August – 2 September 2007.
- Horrocks G., and M. Stavrou. 2003. «Actions and their results in Greek and English: The complementarity of morphologically encoded (viewpoint) aspect and syntactic resultative predication». *Journal of Semantics 20*, 297-327.
- Slabakova R. 1999. «The parameter of aspect in second language acquisition». *Second Language Research 15*, 283-317.
- Tsimpli I., and D. Papadopoulou. 2006. «Aspect and Argument Realisation. A study on antecedentless null objects in Greek». *Lingua 116*, 1595-1615.